

УДК 658.155

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

А.В. Висоцька, Ю.В. Гончаров

Київський національний університет технологій та дизайну

У статті розглянуто значення та роль прибутку у фінансово-господарській діяльності підприємства, та необхідність ефективного й безперервного управління ним.

Ключові слова: фінансовий результат, прибуток, управління прибутком, формування прибутку, підвищення прибутку

В умовах розвитку економіки підприємство здійснює свою виробничо-торгівельну діяльність самостійно, але конкуренція, що полягає в змаганні підприємств за споживача їх продукції, змушує продавця (виробника) безперервно вдосконалюватися. Підприємство, що прогало в цій боротьбі, звичайно стає банкрутом, а відтак не може оплатити вартість товару, робіт і послуг, розраховуватися з бюджетом по обов'язкових платежах та платежах до позабюджетних фондів. Отже, щоб не стати банкрутом, підприємство мусить постійно шукати шляхи поліпшення своєї діяльності.

Функціонування сучасної економіки неможливе без ефективно діючих підприємств усіх форм власності, оскільки кожне з них забезпечує стабільний розвиток держави. Управління фінансами підприємства є запорукою його міцного і стійкого фінансового стану. В українській економічній літературі проблемам управління прибутком на підприємстві присвячені праці Г.М. Азаренкової, А.Б. Гончарова, А.М. Поддєрьогіна, С.Ф. Покропивного, В.М. Опаріна, Є.М. Винниченка та ін.

Кінцевим результатом діяльності підприємства є прибуток – основне джерело фінансування приросту оборотних коштів, оновлення і розширення виробництва, соціального розвитку підприємства, а також найважливіше джерело формування прибуткової частини бюджетів різних рівнів.

Прибуток відіграє провідну роль в фінансовому механізмі управління соціально-економічним розвитком. Дане поняття можна розглядати в трьох основних аспектах: прибуток як економічна категорія; прибуток як фінансовий результат; прибуток як форма грошових накопичень.

Прибуток як економічна категорія «характеризує відносини, які складаються в процесі суспільного виробництва» [1], тобто прибуток є частиною додаткової вартості,

створеної і реалізованої, готової до розподілу. Прибуток як фінансовий результат відбиває підсумки фінансово-господарської діяльності підприємств [1]. Прибуток як форма грошових накопичень є головним джерелом фінансування економічного та соціального розвитку [2].

Таким чином, прибуток є метою та кінцевим фінансовим результатом діяльності підприємства, найважливішим показником її ефективності; джерелом коштів для здійснення розширеного відтворення, а також для забезпечення матеріальних та соціальних потреб колективу. Максимізація прибутку в зв'язку з цим є одною з першочергових задач підприємства. Саме тому дана тема набуває особливої актуальності в сучасний період ринкових реформ та економічних перетворень.

Постановка завдання

Метою дослідження є побудова системи ефективного фінансового управління прибутком підприємства.

Об'єкт та методи досліджень

Управління прибутком, як об'єкт дослідження, відображає процес розробки та прийняття управлінських рішень щодо формування та розподілу прибутку для оптимізації доходів власників [3]. При цьому вирішуються наступні задачі:

- організація рівня витрат та доходів;
- досягнення максимального можливого співвідношення між прибутком та рівнем ризику;
- формування за рахунок прибутку фінансових ресурсів в достатньому об'ємі для розвитку підприємства;
- створення умов для збільшення ринкової вартості підприємства.

Ці задачі можливо реалізувати за допомогою механізму управління прибутком, який включає три взаємопов'язані складові [4]:

1) інституціональна складова – внутрішні структурні підрозділи, що здійснюють розробку та реалізацію управлінських рішень щодо формування та розподілу прибутку підприємства;

2) функціональна складова містить принципи організації та функціонування механізму формування та розподілу прибутку; конкретні форми, методи та технології реалізації фінансових відносин (порядок та умови формування прибутку, розподілу валового прибутку, розподілу чистого прибутку, покриття збитків тощо); фінансові важелі, стимули та санкції;

3) нормативно-правова складова – система нормативно правових актів, що регламентують процес управління прибутком.

Аналіз господарської діяльності підприємств – це основний метод, за допомогою якого виробляються стратегія і тактика розвитку підприємства, обґрунтовуються управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства, його підрозділів і працівників. Аналіз господарської діяльності дозволяє врахувати не тільки загальні закономірності і тенденції розвитку економіки, але і прояви загальних, специфічних і окремих економічних законів в практиці конкретного підприємства, своєчасно виявити тенденції змін і можливості підвищення ефективності виробництва. Завдяки сучасним методам економічних досліджень, методиці системного, комплексного фінансового аналізу, він дозволяє точно, своєчасно, всебічно оцінити результати господарської діяльності підприємства.

Питання величини прибутку, шляхи його використання та підвищення розглядаються на прикладі ДП «Макарівське лісове господарство».

Результати досліджень та їх обговорення

Головною метою створення та подальшої діяльності будь-якого господарюючого суб'єкту, не залежно від виду його діяльності чи форми власності, є отримання кінцевого фінансового результату. Тобто, фінансовий результат – це прибуток або збиток який отримує господарюючий суб'єкт внаслідок своєї діяльності.

Прибуток – це частина виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства. Характеризуючи надлишок надходжень над витратами ресурсів, прибуток є метою підприємницької діяльності та основним її економічним показником. Він є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного удосконалення його матеріальної бази і продукції, всієї форм інвестування. Він служить джерелом сплати податків. Враховуючи значення прибутку, вся діяльність підприємства спрямована на те, щоб забезпечити зростання його величини або принаймні стабілізувати її на певному рівні. Тому основний принцип діяльності підприємства (фірми) складається в прагненні до максимізації прибутку. З цієї причини прибуток виступає основним показником ефективності виробництва [5].

Основними напрямками ведення лісового господарства в держлісгоспі ДП «Макарівське лісове господарство» є: вирощування лісу, заготівля та переробка

деревини для потреб народного господарства, створення оптимальних ландшафтів та умов для відпочинку населення.

Результати аналізу формування чистого прибутку підприємства та шляхи його підвищення наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз формування чистого прибутку (збитку)

№ з/п	Показники	Попередній період, 2010 р.	Звітний період, 2011 р.	Відхилення	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1	Чистий дохід	22952	35783	12831	55,9
2	Валовий прибуток	8465	12830	4365	51,57
3	Фінансовий результат від операційної діяльності	-706	2365	3071	434,99
4	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	167	2858	2691	1611,38
5	Фінансовий результат від звичайної діяльності	2	1454	1452	72600
6	Чистий прибуток (збиток)	2	1454	1452	72600

Як видно з даних таблиці у звітному періоді, порівняно з попереднім, чистий дохід підприємства збільшився на 12831 тис. грн., або на 55,9 %, валовий прибуток – на 4365 тис. грн., або на 51,57 %. Також зріс прибуток від операційної діяльності на 3071 тис. грн., або на 434,99 % та прибуток від звичайної діяльності до та після оподаткування відповідно на 2691 тис. грн. (1611,38 %) та на 1452 тис. грн. (72600 %). Чистий прибуток підприємства збільшився на 1452 тис. грн., або на 72600%. Тобто, протягом 2011 року ДП «Макарівське лісове господарство» зробило великий ривок у виробництві і реалізації своєї продукції, що принесло йому значне підвищення його прибутку.

Але, як і будь-яке підприємство, ДП «Макарівське лісове господарство» прагне покращувати фінансові результати своєї діяльності, тобто збільшувати свій прибуток. Для цього було розроблено декілька пропозицій. Однією з них є збільшення об'єму реалізації продукції у наступному році на 10 %. Використовуючи дані форми № 2 «Звіт про фінансові результати» за 2011 рік розрахували резерв збільшення прибутку за рахунок збільшення об'єму реалізації продукції за формулою (1):

$$P_{(V)}^n = PV \cdot \frac{\Pi}{V} \quad (1)$$

$$PV = 35783 * 0,10 = 3578,3 \text{ тис. грн.},$$

$$P = 12830 \text{ тис. грн.},$$

$$V = 35783 \text{ тис. грн.},$$

$$P_{(V)}^P = 3578,3 \cdot \frac{12830}{35783} = 1283 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, збільшивши у наступному році обсяг реалізації продукції на 10 %, ДП «Макарівське лісове господарство» зможе підвищити свій прибуток на 1283 тис. грн.

Ще одним варіантом збільшення прибутку підприємства у наступному році є впровадження змін в асортимент реалізованої продукції. Найбільшу частину свого прибутку підприємство отримує від продажу лісоматеріалу круглого. Виготовлення даного виду продукції потребує найменших затрат, але й ціна, за якою він реалізується, є теж невисокою. На 2011 рік продаж саме необробленої деревини дав підприємству приблизно 68 % чистого доходу від реалізації продукції. Інші 32 % були розподілені між необрізними та обрізними пиломатеріалами на 20 і 12 %, відповідно. Але ці види продукції мають значно вищі ціни і приносять більші прибутки підприємству, хоч і є більш затратними. Тому було запропоновано змінити структуру реалізації продукції, збільшивши продаж дорожчих видів, а саме дошки обробленої та не обробленої, та зменшити продаж дешевого круглого дерева.

Формування валового прибутку підприємства, чистого доходу від реалізації продукції та її собівартість у 2011 році представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Формування валового прибутку підприємства у 2011 році

Вид продукції	К-ть, тис.м ³	Ціна, грн.	ЧД _{рп.} , тис. грн.	Питома частка, %	С/В од., грн.	С/В заг., тис. грн.	ВП, тис. грн
Лісоматеріал круглий	92,77	261	24212,97	68	173,18	16065,89	8147,06
Пиломатеріал необрізний	11,93	601	7169,93	20	384,82	4590,88	2579,03
Пиломатеріал обрізний	3,58	1229	4400,1	12	641,41	2296,23	2103,91
Сума	108,28		35783	100		22953	12830

Для покращення цих результатів було запропоновано такі зміни у асортименті реалізації продукції:

1) зменшити продаж дешевого лісоматеріалу круглого, збільшити продаж пиломатеріалу необрізного та обрізного, залишивши при цьому незмінною загальну кількість м³ лісоматеріалу;

2) для виготовлення пиломатеріалів використовувати лісоматеріал круглий нижчих сортів, що зменшить собівартість даної продукції;

3) на продаж лісоматеріалу круглого відправляти лише деревину високих сортів, що збільшить його реалізаційну ціну.

В результаті впровадження запропонованих змін, підприємство збільшить свій валовий прибуток (табл. 3).

Таблиця 3

Формування валового прибутку підприємства у майбутньому

Вид продукції	К-ть, тис.м ³	Ціна, грн.	ЧДрп, тис. грн.	Питома частка, %	С/В од., грн.	С/В заг., тис. грн.	ВП, тис. грн
Лісоматеріал круглий	85	300	25500	59	173,18	14720,3	10779,7
Пиломатеріал необрізний	17,28	601	10385,3	24	328,3	5673,02	4712,26
Пиломатеріал обрізний	6	1229	7374	17	518,12	3108,72	4265,28
Сума	108,28		43259,3	100		23502,04	19757,24

Отже, валовий прибуток підприємства може збільшитися у наступному році на 6 927,24 тис. грн.

Висновки

Питання формування, управління та шляхи підвищення прибутку було розглянуто на прикладі ДП «Макарівське лісове господарство». Як і кожне підприємство, Макарівський лісгосп прагне з кожним роком збільшувати свій прибуток. Для реалізації цієї мети були запропоновані такі заходи:

1) збільшити об'єм реалізованої продукції на 10 %, що дасть змогу підвищити прибуток підприємства на 1283 тис. грн.;

2) змінити асортимент реалізованої продукції у кількісному вимірі. Тобто, збільшити продаж тих видів продукції, що є дорожчими та приносять більший прибуток, а зменшити – дешевших та менш прибуткових. За проведеними розрахунками впровадження даних змін дозволить у наступному році збільшити валовий прибуток лісгоспу на 6927,24 тис. грн.

Запровадження запропонованих змін дасть змогу підприємству значно покращити його фінансовий стан, що дозволить вдосконалювати процеси виробництва та розширювати їх, збільшувати асортимент та покращувати якість продукції, виплачувати надбавки та премій працівникам або ж підвищити заробітну плату, закупити нове технологічне обладнання та проводити інші заходи для загального поліпшення роботи підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Орлов О.О. Планування прибутку підприємства в умовах ринкової економіки: монографія / О.О. Орлов, Є.Г. Рясних, Н.І. Гавловська. – Хмельницький: Вид-во ХНУ, 2009. – 155 с.
2. Заруба О.Д. Основи фінансового аналізу та менеджменту [Текст] : навчальний посібник / О.Д. Заруба ; ред. В.Б. Кукулевська. – Київ : Українсько-Фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1995. – 110 с.
3. Богачов В.В. Финансовый инжиниринг / В.В. Богачов. – СПб: Питер, 2004. – 400 с.
4. Бланк І.А. Управління прибутком / І.А. Бланк. – К: Ніка-Центр, 2007. – 765 с.
5. Василенко В.О. Стратегічне управління підприємством : навч. посібник / В.О. Василенко, Т.І. Ткаченко; за ред. Василенка В.О. – К.: Центр навчальної літератури, 2004.– 400 с.

А.В. Высоцкая, Ю.В. Гончаров

Управление прибылью на предприятии и пути его улучшения

В статье рассмотрено значение и роль прибыли в финансово-хозяйственной деятельности предприятия и необходимость эффективного и непрерывного управления им.

Ключевые слова: финансовый результат, прибыль, управление прибылью, формирования прибыли, повышение прибыли

H.V. Vusotska, Y.V. Goncharov

Management by an income on the enterprise and way for it improvement

The importance and role of the income in the financial and economic activity of the enterprise, and the necessity of the effective and sustained management by it was discussed in this article.

Keywords: a financial result, profit, management by an income, income generating, improving the income